

Povelja o rodnoj ravnopravnosti i socijalnoj inkluziji

PREAMBULA

Potpisnici ove povelje priznaju obaveze navedene u međunarodnim sporazumima čiji je potpisnik Bosna i Hercegovina:

- 1) *„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Svakom pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj Deklaraciji bez ikakvih razlika u pogledu rase, boje, pola, jezika, vjeroispovijesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porijekla, imovine, rođenja ili drugih okolnosti. Dalje, neće se praviti nikakva razlika na osnovu političkog, pravnog ili međunarodnog statusa zemlje ili teritorije kojoj neko lice pripada. Svako ima pravo na jednak pristup javnim uslugama u svojoj zemlji.“¹*
- 2) *„Svako ima pravo na standard života koji obezbjeđuje zdravlje i blagostanje, njegovo/njeno i njegove/njene porodice, uključujući hranu, odjeću, stan i medicinsku njegu i potrebne socijalne usluge, kao i pravo na osiguranje u slučaju nezaposlenosti, bolesti, onesposobljenja, udovištva, starosti ili drugih slučajeva gubljenja sredstava za izdržavanje usljed okolnosti nezavisnih od njegove/njene volje.“²*
- 3) *„Uživanje najvišeg mogućeg standarda zdravlja jedno je od osnovnih prava svakog ljudskog bića bez obzira na rasu, vjeru, političko uvjerenje, ekonomsko ili socijalno stanje.“³*
- 4) *„Univerzalna zdravstvena zaštita podrazumijeva da svi ljudi imaju pristup, bez diskriminacije, nacionalno određenim paketima potrebnih promotivnih, preventivnih, kurativnih, rehabilitacijskih i palijativnih esencijalnih zdravstvenih usluga, tako da korištenje ovih usluga ne izlaže korisnike finansijskim poteškoćama, sa posebnim naglaskom na siromašne, ranjive i marginalizirane grupe stanovništva.“⁴*
- 5) *„Primarna zdravstvena zaštita dovodi ljude u prvi kontakt sa zdravstvenim sistemom i predstavlja najinkluzivniji, najefektivniji i najefikasniji pristup poboljšanju fizičkog i mentalnog zdravlja ljudi, kao i društvenog blagostanja, te primarna zdravstvena zaštita je kamen temeljac održivog zdravstvenog sistema za univerzalnu zdravstvenu zaštitu i Ciljeve održivog razvoja koji se tiču zdravlja, kako je navedeno u Deklaraciji iz Alma-Ate i potvrđeno u Deklaraciji iz Astone.“⁵*
- 6) *„Svakoj osobi koja nema adekvatna sredstva i koja nije u stanju da obezbijedi takva sredstva bilo sopstvenim naporima ili iz drugih izvora, naročito na osnovu prava iz socijalne zaštite, osiguraće se adekvatna pomoć, a u slučaju bolesti, njega koja joj je neophodna.“⁶*
- 7) *„Članice će preduzeti neophodne zakonodavne i druge mjere za poštivanje, unapređenje i zaštitu prava svakoga, posebno žena, da živi slobodno od bilo kog oblika nasilja kako u javnoj tako i u privatnoj sferi.“⁷*

¹ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Rezolucija 217 A, članovi 1, 2 i 21, Generalna skupština Ujedinjenih nacija (Pariz, 1948)

² Ibid (član 25)

³ Ustav Svjetske zdravstvene organizacije (1946)

⁴ Generalna skupština Ujedinjenih nacija, 74. sjednica, tačka dnevnog reda 126, Politička deklaracija sastanka na visokom nivou o univerzalnoj zdravstvenoj zaštiti (2019)

⁵ Ibid.

⁶ Evropska socijalna povelja, ETS br. 163, član 13, Vijeće Evrope, Strasbourg (1996), ratifikovana od strane BiH 2008.g.

⁷ Vijeće Evrope: Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (2011), ratifikovana od strane BiH 2014.g.

Potpisnici ove povelje priznaju obaveze navedene u zakonima na nivou entiteta i Bosne i Hercegovine:

- 1) „Svaka osoba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i na mogućnost ostvarivanja najvišeg mogućeg nivoa zdravlja u skladu sa odredbama ovog zakona i Zakona o zdravstvenom osiguranju, kao i propisa donesenih na osnovu ovih zakona.”⁸
- 2) „Svi imaju jednako pravo na zdravstvenu zaštitu, dostupnost zdravstvenim uslugama, uključujući i one koje se odnose na planiranje porodice, bez obzira na spol. Zdravstvene institucije preduzet će sve mjere u cilju sprečavanja diskriminacije po osnovu spola u uživanju svih oblika zdravstvene zaštite.”⁹
- 3) „Primjenu i provođenje ovog zakona [o zaštiti od nasilja u porodici] u skladu sa svojim nadležnostima osiguraće općinski sud... policija, organ starateljstva i druge institucije nadležne za socijalnu i zdravstvenu zaštitu, uz obavezu zajedničkog i koordiniranog djelovanja.”¹⁰

PRISTUP PROJEKTA:

Rodnoj ravnopravnosti

- 1) Projekat priznaje da „rodni odnosi, norme i stereotipi utiču na ranjivost i izloženost žena i muškaraca određenim zdravstvenim rizicima, način na koji percipiraju svoje zdravlje i traže pomoć, na njihov pristup zdravstvenim uslugama, kao i način na koji zdravstveni sistem odgovara na njihove potrebe”¹¹.
- 2) Projekat će:
 - a. sarađivati sa ključnim akterima i partnerima kako bi se principi rodne jednakosti ugradili u sve politike i aktivnosti
 - b. izgraditi kapacitete medicinskih sestara-tehničara/polivalentnih sestara-tehničara za pružanje rodno-osjetljivih usluga, te za prepoznavanje i djelovanje u slučaju nasilja u porodici.

Socijalna inkluzija

- 1) Projekat priznaje da „siromaštvo i socijalna isključenost vode ka nejednakosti u zdravlju”¹².
- 2) Projekat će:
 - a. prioritizirati potrebe socijalno isključenih grupa i postarati se da „niko ne bude zapostavljen“
 - b. identifikovati socijalno isključene grupe i dizajnirati usluge zdravstvene njege u zajednici tako da one odgovore na njihove potrebe
 - c. unaprijediti efektivnost sestrinskih usluga, posebno usluga zdravstvene njege u zajednici, koje su usmjerene na ranjive i socijalno isključene grupe
 - d. zagovarati i podržati partnere u provođenju aktivnosti čiji je cilj socijalna inkluzija
 - e. dati prioritet nerazvijenim, ruralnim i opštinama sa etničkim manjinama prilikom odabira domova zdravlja u kojima će se raditi na unapređenju/izgradnji usluga sestrinstva u zajednici/polivalentne patronaže
 - f. lobirati za uključivanje socijalno isključenih grupa u lokalne mreže sestrinstva u zajednici/polivalentne patronaže i za kreiranje posebnih mjera u lokalnim planovima implementacije za pružanje usluga neosiguranim osobama
 - g. podržati evaluaciju usluga sestinstva u zajednici/polivalentne patronaže od strane korisnika usluga.

⁸ Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Službene novine Federacije BiH br. 46/2010 i 75/2013, član 3

⁹ Zakon o ravnopravnosti polova, Službeni glasnik BiH, broj 32/10, član 18

¹⁰ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Službene novine Federacije BiH 20/2013 i 75/2021, član 3

¹¹ Zdravlje i rodna ravnopravnost, Sažetak politike Svjetske zdravstvene organizacije

¹² Siromaštvo, socijalna isključenost i zdravstveni sistemi u evropskoj regiji Svjetske zdravstvene organizacije, SZO 2010

ANGAŽMAN PROJEKTNIH PARTNERA

Potpisnici ove povelje se obavezuju da će:

Rodna ravnopravnost

- 1) obezbijediti jednak pristup uslugama zdravstvene njege u zajednici muškarcima i ženama, te poduzeti specifične mjere ako je to potrebno
- 2) pružiti medicinskim sestrama i medicinskim tehničarima jednake prilike za profesionalno usavršavanje i napredovanje
- 3) djelovati u skladu sa postojećim vodičima i protokolima za prevenciju i postupanje u slučaju nasilja u porodici

Socijalna inkluzija

- 1) se postarati da niko ne bude zapostavljen, da se osobe koje su socijalno isključene osnaže, te da se odgovori na njihove zdravstvene potrebe
- 2) obezbijediti kvalitetne usluge zdravstvene njege u zajednici svima, a posebno socijalno isključenim grupama stanovništva
- 3) doprinijeti jednakosti u zdravlju širenjem obima prakse medicinskih sestara-tehničara u zajednici/polivalentnih medicinskih sestara-tehničara korištenjem lokalnih resursa i uspostavljanjem partnerstva na nivou opštine
- 4) uključiti predstavnike socijalno isključenih grupa u upravljanje zdravstvenim i socijalnim uslugama.

Potpisnici

Dom zdravlja

Centar za socijalni rad

Opština
